

Stare gradske kafane i zanimljive priče koje ih prate bile su tema prve alternativne kulturne rute koju je organizovao novosadski EU info kutak u saradnji sa studentima Departmana za arhitekturu i urbanizam novosadskog Fakulteta tehničkih nauka. U sklopu promocije našeg materijalnog i nematerijalnog kulturnog nasleđa, a u kontekstu obeležavanja ove godine kao Evropske godine kulturnog nasleđa, tura „Balzamovanje duše“ organizovana je kako bi se Novosađani i Novosađanke u šetnji kroz prostor i vreme upoznali sa istorijom novosadskog kafenisanja.

Ova nesvakidašnja kulturna ruta delo je studenata Sonje Đordan i Mladena Jakovljevića koju su osmislili u sklopu predmeta Graditeljsko nasleđe, očuvanje i zaštita 1, pod mentorstvom profesorica dr Anice Draganić, dr Mirjane Sladić i dr Marie Silađi. Šetnja je počela kod zgrade Matice srpske u ulici Matice srpske 1, gde je od 1748. do 1849. bio najstariji hotel odnosno prenoćište sa kafanom, za koji se zna da je postojao u Novom Sadu. Dalje se ruta nastavila do Ulice Svetozara Miletića i kafane "Lipa".

- Ova kafana interesantna je zbog toga što je bila konstantno puna, po čitav dan, i nju su posećivale različite klase tadašnjeg doba. Ukoliko biste tada sedeli u ovoj kafani, niste imali potrebu da čitate novine sledeći dan jer se tu konstantno pričalo o tome šta se dešava u političkom životu ili kako je prošla premijera u Srpskom narodnom pozorištu. U nju su često svraćali i novinari, tu su se raspravljali i svađali. Zanimljivo je i da se tačno znalo ko sedi za kojim stolom od stalnih gostiju i konobari su to izuzetno poštovali, te nisu dozvoljavali nekim novajlijama da sednu za sto za kojim je sedeo recimo Mika Antić ili Uroš Predić ili Laza Kostić. Tačno se znalo i ko šta pije, pa su konobari bez pitanja donosili piće. Ovo je jedna od onih kafana u kojoj je bilo važno biti viđen i zbog toga su ljudi dolazili, a i da bi uspeali da čuju sve ono što se dešava tih dana u njihovoj zemlji - ispričala je Sonja Đordan zanimljivosti o kafani „Lipa“.

Šetnja se nastavila do mesta gde je nekada bila kafana "Kod puža", a potom do Trga slobode gde se na mestu današnje Vojvođanske banke nalazila kafana „Zeleni venac“.

- U toj kafani okupljala se intelektualna, kulturna i politička elita, ali naročito je specifična po tome što je bila prva kafana u Novom Sadu u kojoj se pored kafe služilo i pivo. Tu su se čitale bečke i peštanske novine i to je bilo jedno od prvih mesta sa bilijarskim stolom. Zanimljivo je da je Dositej Obradović to dosta kritikovao i smatrao da je igranje bilijara dangubljenje. Pitanje je šta bi danas na to rekao - sa osmehom priča Mladen Jakovljević.

Okupljeni sugrađani saznali su i da su u kafanskom životu 19. veka u Novom Sadu postojala dva pravila. Prvo pravilo je bilo da udate žene nisu imale pristup kafanama, a one koje su bile neudate, odnosno gospođice, mogle su da sede za stolovima koji su bili malo udaljeni od

kafane, dovoljno da mogu da čuju muziku.

- Međutim i u tom slučaju nisu mogle da se zadržavaju u kafani duže od 22 časa, jer je pravilo bilo da nakon toga u kafani ostaje muško društvo koje je imalo slobodu da tu boravi bez nadzora ženskog oka - dodala je Sonja Đordan.

Nakon kafane „Zeleni venac“, sledeće tačke o kojima je bilo reči su kafane "Kraljica Jelisaveta", "Bela lađa" i "Kod kamile", koje su se nalazile u užem centru grada. Kako kažu autori rute, u svima njima su zapisana brojna imena i važna sećanja, a nudile su lek i utehu generacijama umetnika, boema, propalica, velikana i "malih" ljudi. Danas se još samo „Lipa“ održala, dok druge čine deo posebne kafanske istorije Novog Sada.

Tekst i foto:

Jovana Zdjelarević, EU Info Point

